

9. Соловьев Э. Ю. Категорический императив нравственности и права / Э. Ю. Соловьев; Российская академия наук. Институт философии. – М.: Прогресс-традиция, 2005. – 416 с.

10. Кант И. Сочинения в шести томах / Академия Наук СССР, Институт философии; [Под общей редакцией Я.Ф. Асмуса, А.Я. Гулыги, Т.И. Ойзермана]. – М.: Издательство «Мысль», 1965. – Т. 4. Ч. 2. – С. 478.

11. Козлихин И.Ю. Электронное издание на основе: История политических и правовых учений. Курс лекций: учебное пособие. – 2-е изд. / Козлихин И.Ю., Тимошина Е.М. – М.: Проспект, 2015. – 420 с.

Цезар А.Р.

студентка,

Науковий керівник: Лихова С.Я.

доктор юридичних наук, професор,

Навчально-науковий юридичний інститут

Національного авіаційного університету

САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ ЯК РІЗНОВИД ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Військовими злочинами згідно зі ст. 401 Кримінального Кодексу України визнаються злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (перевірних) або спеціальних зборів.

Кримінальний Кодекс України закріплює покарання за вчинення ряду військових злочинів, одним з яких є самовільне залишення військової частини або місця служби, склад якого та покарання за яке зазначені в ст. 407 Кодексу.

Об'єкт злочину – порядок проходження військової служби.

З об'єктивної сторони злочин полягає у діях або бездіяльності і має ряд форм прояву:

1. самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби тривалістю понад три доби, але не більше місяця (ч. 1 ст. 407);

2. нез'явлення військовослужбовця строкової служби вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю понад три доби, але не більше місяця (ч. 1 ст. 407);

3. самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (крім строкової служби) тривалістю: а) понад десять діб, але не більше місяця; б) хоч і менше десяти діб, але більше трьох діб, вчинені повторно протягом року (ч. 2 ст. 407);

4. нез'явлення військовослужбовця (крім строкової служби) вчасно на службу без поважних причин тривалістю: а) понад десять діб, але не більше місяця; б) хоч і менше десяти діб, але більше трьох діб, вчинені повторно протягом року (ч. 2 ст. 407);

5. самовільне залишення військової частини або місця служби будь-яким військовослужбовцем тривалістю понад один місяць (ч. 3 ст. 407);

6. нез'явлення вчасно на службу без поважних причин будь-якого військовослужбовця тривалістю понад один місяць (ч. 3 ст. 407) [2].

В рамках цієї об'єктивної сторони складу злочину варто дати визначення певним термінам, які прописані в різних частинах статті.

Так, самовільним є таке залишення частини або місця служби, що вчинене без дозволу начальника (командира), який згідно з законодавством уповноважений надавати такий дозвіл.

Територія частини (підрозділу) – це простір у межах казарменого, табірнього, похідного або бойового її розташування. Самовільний вихід з одного підрозділу до іншого підрозділу тієї самої частини чи місця служби, якщо це не супроводжувалося залишенням її розташування, не утворює складу самовільного залишення частини.

Місце служби, якщо воно не збігається з розташуванням частини, – це будь-яке інше місце, де військовослужбовець зобов'язаний протягом певного часу виконувати військові обов'язки або перебувати за наказом чи дозволом командира (начальника).

Ними вважаються, наприклад, місця виконання господарських робіт або іншого службового завдання поза розташуванням частини, проведення навчальних занять або культурно-масових заходів, перебування команди військовослужбовців для пересування (ешелон, поїзд, маршова колона), маршрут пересування і місце перебування у відрядженні, зазначені у посвідченні про відрядження [1, с. 628-629].

Самовільним визнається залишення військовослужбовцем строкової служби розташування частини або місця служби без дозволу командира (начальника). Залишення частини або місця служби не може вважатися самовільним, якщо воно мало місце з дозволу начальника, який хоч і не уповноважений надавати звільнення, наприклад, з дозволу командира взводу. Відповідальність за такі неправомірні дії покладається на начальника, який допустив порушення порядку звільнення.

Нез'явлення вчасно на службу полягає у тому, що військовослужбовець, залишивши розташування частини або місце служби в законному порядку (наприклад, при звільненні з частини, призначенні, переведенні або під час відрядження, відпуски або до лікувального закладу) не повертається без поважних причин до частини або на службу у встановлений строк. Ухилення від несення обов'язків військової служби у цьому випадку вчиняється шляхом бездіяльності. Нез'явлення з поважних причин не утворює складу злочину.

Під поважними причинами нез'явлення вчасно на службу розуміють передусім хворобу військовослужбовця і перешкоди стихійного характеру, які позбавили військовослужбовця можливості вчасно з'явитися до частини або на службу. Крім того, поважними причинами у кожному конкретному випадку можуть бути визнані інші перешкоди, що виникли всупереч волі військовослужбовця і перешкодили йому вчасно з'явитися на службу (наприклад, непередбачене зупинення руху транспорту і неможливість прибути вчасно іншим способом, затримання органами влади), а також такі обставини, внаслідок яких затримання військовослужбовця понад встановлений для явки строк було надто необхідним (наприклад, для надання допомоги хворим батькам, якщо вона не могла бути надана іншим чином, тощо) [3, с. 759-761].

Початковим моментом самовільного залишення частини або місця служби вважається час залишення розташування частини або місця служби, а нез'явлення – закінчення встановленого строку явки до частини або до місця несення служби (наприклад, зазначеного в довідці про звільнення, посвідченні про відрядження, відпускній картці тощо).

Кінцевим моментом є час повернення винного до своєї частини або на службу або явка з повинною до військової комендатури, військкомату тощо, або затримання його органами влади, військовою комендатурою, гарнізонним патрулем, нарядом, висланим з частини тощо.

Суб'єкт у цього злочину спеціальний, причому не один, а декілька. Так, за частинами 1, 3 і 4 ст. 407 КК, суб'єктами даного злочину можуть бути військовослужбовці строкової служби. За частинами 2, 3 і 4, суб'єктом можуть бути особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани і військовослужбовці за контрактом.

Суб'єктивна сторона самовільного залишення частини передбачає умисну форму вини, а нез'явлення вчасно без поважних причин – як умисну, так і необережну форму вини [4, с. 723-726].

Таким чином, військові злочини загалом і самовільне залишення військової частини та місця служби зокрема негативно впливають на військовослужбовців, порушуючи порядок несення військової служби та створюючи суспільну небезпеку для військовослужбовців та суспільства в цілому, залежно від вчиненого злочину.

Список використаних джерел:

1. Дудоров О. О. Кримінальне право. Особлива частина: [підруч.] / О. О. Дудоров, Є. О. Письменський. – Київ: Дакор, 2013. – Ст. 786.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001 – № 25-26.
3. Мельник М. І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – Київ: Атіка, 2014. – Ст. 1056.
4. Яценко С. С. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / С. С. Яценко. – Київ: А.С.К., 2014. – Ст. 968.